

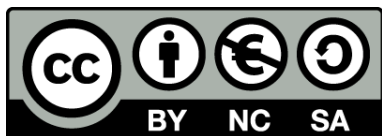

Ο αντισημιτισμός στον 20ό αιώνα

Ενότητα 2η: Το πέρασμα από την εβραϊκή χειραφέτηση στον μοντέρνο αντισημιτισμό.

Μαρία Καβάλα

Ιστορικός, μεταδιδακτορική διδάσκουσα
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

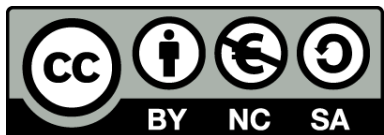
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Το πέρασμα από την εβραϊκή χειραφέτηση στον μοντέρνο αντισημιτισμό

Οι πρώτες κρίσεις της φιλελεύθερης
οικονομίας, ο εθνικισμός και η δημιουργία
μειονοτήτων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Εβραϊκή χειραφέτηση
2. Οικονομία και κοινωνία
3. Μοντέρνος αντισημιτισμός
4. Το Γερμανικό εθνικό κράτος
5. Αντιεβραϊκοί μύθοι
 - i. Τελετουργικός φόνος
 - ii. Θεωρία συνομωσίας

Σκοποί ενότητας

- Να αναδειχθούν οι αφετηρίες του νέου αντισημιτισμού με τα φυλετικά στοιχεία και να φάνει ότι είναι μια ιδεολογική κατασκευή που συνδέεται με τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δεδομένα του τέλους του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20ού.

Εβραϊκή χειραφέτηση (1/6)

Γκέτο ονομάζεται μια περιοχή στη συνοικία Cannaregio της Βενετίας. Κατά το 16ο αιώνα, 29 Μαρτίου 1516, οι Βενετοί υποχρέωσαν τους Εβραίους να διαμείνουν, αποκλειστικά, στην περιοχή Γκέτο. Η περιοχή ήταν περιτοιχισμένη και, μόλις νύχτωνε, έκλειναν τις πόρτες της εισόδου. Φύλακες έλεγχαν την είσοδο και την έξοδο για να μην κυκλοφορούν οι Εβραίοι ανάμεσα στους Βενετούς. Από τότε η λ. γκέτο έγινε παγκόσμιος όρος, που δηλώνει είτε το στρατόπεδο συγκέντρωσης, είτε το μέρος στο οποίο ζουν απομονωμένες κοινωνικές ομάδες.

Πιθανές ετυμολογικές ερμηνείες είναι: 1. από την ιταλική λ. getto (: χυτήριο, επειδή στην περιοχή της Βενετίας υπήρχε ένα χυτήριο). 2. από τη γερμανική λ. gitter (σιδερένια περίφραξη), 3. από την εβραϊκή λ. ghet (: διαζύγιο)

Εβραϊκή χειραφέτηση (2/6)

Η Εβραϊκή χειραφέτηση ήταν μέρος της γενικής προσπάθειας να επιτευχθεί ελευθερία και δικαιώματα, στα οποία οδήγησαν οι Επαναστάσεις, από τη Γαλλική μέχρι αυτές του 1848.

Κατά τη διάρκεια των επαναστάσεων του 1848, η χειραφέτηση χορηγήθηκε σε όλη τη Γερμανία και αλλού στην Ευρώπη, αλλά κλήθηκε γρήγορα πίσω, και οι περιορισμοί που προϋπήρχαν ξαναθεσπίστηκαν.

Επομένως, η εβραϊκή χειραφέτηση «εγγράφεται στο πλαίσιο μιας μεταβατικής εποχής στην οποία ολοκληρώνεται η κουλτούρα των Φώτων που κυριαρχείται από τον κοσμοπολιτικό οικουμενισμό, και αγγέλλει τη φιλελεύθερη κουλτούρα του 19^{ου} αιώνα. Η τελευταία, ωστόσο, συνοδεύεται και από τον εθνικισμό». (Μπενβενίστε, 2005)

Εβραϊκή χειραφέτηση (3/6)

Κατά τη διάρκεια των επαναστάσεων του 1848, η εβραϊκή χειραφέτηση, δηλαδή η αναγνώριση πολιτικών δικαιωμάτων χορηγήθηκε από το Κοινοβούλιο της Φρανκφούρτης(άρθρο 13) και ανέφερε ότι τα πολιτικά δικαιώματα δε θα εξαρτώνται από τη θρησκευτική πίστη. Ωστόσο μόνο μερικά γερμανικά κρατίδια αποδέχτηκαν την κοινοβουλευτική απόφαση ως νόμο του κράτους, όπως το Αμβούργο. Άλλα κράτη δίσταζαν. Σημαντικά γερμανικά κρατίδια, όπως Πρωσία(1812), Württemberg (1828), το Ανόβερο (1842),είχαν ήδη παραχωρήσει πολιτικά δικαιώματα στους Εβραίους πολίτες τους.

Μερικές από τις πρώτες χειραφετημένες εβραϊκές κοινότητες προσπαθούσαν να επιτύχουν σταδιοδρομία των μελών τους σε δημόσιες υπηρεσίες και την εκπαίδευση. Τα λίγα κράτη που είχαν αποφύγει την εβραϊκή χειραφέτηση αναγκάστηκαν να το πράξουν με πράξη της Βόρειας Γερμανικής Ομοσπονδίας στις 3 Ιουλίου 1869, ή όταν προσχώρησαν στην ενωμένη πια Γερμανία το 1871.

Εβραϊκή χειραφέτηση (4/6)

Οι κλυδωνισμοί όμως της παγκόσμιας οικονομίας, και ιδιαίτερα η μακροχρόνια περίοδος ύφεσης που εγκαινίασε το πρώτο μεγάλο χρηματιστηριακό κραχ στη Βιέννη το 1873, προκάλεσαν ρωγμές στην κυριαρχία του οικονομικού και πολιτικού φιλελευθερισμού, δίνοντας την ευκαιρία στις αντιδραστικές δυνάμεις της «παλιάς Ευρώπης» να αντεπιτεθούν και να οδηγήσουν στην παλινόρθωση του πολιτικού συντηρητισμού και του αυταρχισμού και, στην οικονομία, του προστατευτισμού, ο οποίος και ενέτεινε τον ιμπεριαλιστικό ανταγωνισμό.

Εβραϊκή χειραφέτηση (5/6)

Τρία μόλις χρόνια από τη λήξη του γαλλοπρωσικού πολέμου (1870-71) που σηματοδότησε την ίδρυση του ενιαίου γερμανικού κράτους, η μαζική ευφορία και η υπεραισιοδοξία για τις πολεμικές αποζημιώσεις που κατέβαλαν στη Γερμανία οι ηττημένοι της σύρραξης Γάλλοι, τροφοδότησαν τη μεγαλύτερη κερδοσκοπική φούσκα ακίνητων που είχε γνωρίσει η Ευρώπη.

Η ραγδαία άνοδος των τιμών στα γερμανικά ακίνητα συμπαρέσυρε και τις υπόλοιπες κινητές αξίες στην Κεντρική Ευρώπη για να καταλήξει σε ένα αναπόφευκτο κραχ στο Χρηματιστήριο της Βιέννης το 1873.

Εβραϊκή χειραφέτηση (6/6)

Προοδευτικά, από τα τελευταία χρόνια του 18^{ου} αιώνα, το πέρασμα από τη φεουδαλική οικονομία σε αυτήν του εμπορίου και του χρήματος είχε ενισχύσει το ρόλο ενός τμήματος των εβραϊκών πληθυσμών στην οικονομική ζωή.

Τα τείχη των γκέτο άρχισαν να κλονίζονται καθώς πλέον, κάτω από τον αστερισμό του καπιταλισμού, τα παλαιά στεγανά παραχωρούσαν τη θέση τους στις ανάγκες που δημιουργούσε η μισθωτή εργασία και η αναγκαία μετακίνηση και προσαρμογή του εργατικού δυναμικού.

Μετά τις φιλελεύθερες επαναστάσεις του 1848, σταδιακά τα ευρωπαϊκά γκέτο άρχισαν να καταργούνται: σύντομα όμως οι ελεύθεροι, ως προς τον τόπο πλέον της διαμονής τους Εβραίοι, διαπίστωσαν ότι στη θέση του παραδοσιακού αντισημιτισμού και της θρησκευτικής προκατάληψης, νέες, πιο «πολιτικές» προκαταλήψεις και εχθρότητες τους έκαναν και πάλι ανεπιθύμητους, ίσως περισσότερο από πριν.

Οικονομία και κοινωνία (1/6)

Οι ραγδαίες ανακατατάξεις που επέφερε ο βιομηχανικός καπιταλισμός προκάλεσαν σημαντικά κινήματα προστατευτισμού των κοινωνιών:

1. Κινητοποίηση εργατικής τάξης και ευαισθησία αστών διανοουμένων στη διάλυση της παλαιάς κοινωνίας. (προστατευτικό νομοθετικό πλαίσιο, ριζοσπαστικά κινήματα εργατικής τάξης, καταστροφή μηχανών, Χαρτιστές (χάρτης του Λαού 1838), δημοσίευση Κομμουνιστικού μανιφέστου Λονδίνo 1848, Μαρξ, Ένγκελς).

Οικονομία και κοινωνία (2/6)

2. Αντιδραστικές πολιτικές δυνάμεις της παλαιάς αριστοκρατίας και των εκκλησιαστικών κύκλων, οι οποίοι αντιτάχθηκαν στην εκκοσμίκευση της ζωής και στη φιλελευθεροποίηση που προωθούσε η αστική τάξη (1799 οι αγρότες της Νότιας Ιταλίας και το εξαθλιωμένο αστικό προλεταριάτο αποτέλεσαν τους στρατιώτες της βουρβονικής καθολικής αντεπανάστασης απέναντι στους γαλλοκίνητους Ναπολιτάνους Ιακωβίνους. Ιβηρική χερσόνησος: 1830-1840 βασιλιάς και εκκλησία πίσω από τον ανταρτοπόλεμο των Καρλιστών στη χώρα των Βάσκων, τη Ναβάρρα, την Καστίλη και την Αραγονία). Η απροθυμία συστράτευσης του αγροτικού κόσμου με τα αμιγώς αστικά στοιχεία που συγκρότησαν τα κινήματα των Ιακωβίνων και των φιλελευθέρων, οδήγησαν σε αποτυχία τα επαναστατικά κινήματα του 1848.

Οικονομία και κοινωνία (3/6)

Οι οικονομικές κρίσεις του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα ενέτειναν τις εγγενείς διασπάσεις στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και ενίσχυσαν σε αρκετές χώρες, όπως στη Γερμανία, στην Αυστρία ή στη Γαλλία, την ιδεολογική εκστρατεία των υποστηρικτών της «παλαιάς Ευρώπης».

Η λογική της παλινόρθωσης του παλαιού καθεστώτος και της αντίδρασης στην κυριαρχία της αστικής τάξης -και της αστικής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας- βρήκε ερείσματα και στο εργατικό κίνημα, συσκοτίζοντας τις σημαντικές διαφορές στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές θεωρήσεις, και προβάλλοντας ως αιτία για τα δεινά των ευρωπαϊκών κοινωνιών την παρασιτική παρουσία των Εβραίων καπιταλιστών.

Οικονομία και κοινωνία (4/6)

Η αναζωπύρωση του ευρωπαϊκού αντισημιτισμού στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, στηρίχτηκε σε έναν συνδυασμό και τελικά σε ταύτιση του ιουδαϊσμού με τη νεωτερικότητα της φιλελεύθερης δημοκρατίας και της φιλελεύθερης οικονομίας.

Στην τσαρική Ρωσία η δολοφονία του Αλέξανδρου Β, το Μάρτιο του 1881, από την οργάνωση Λαϊκή Βούληση πυροδότησε μία σειρά αντι-εβραϊκών πογκρόμ, που επεκτάθηκαν και στην Ανατολική Ευρώπη. Πρόθυμοι στρατιώτες της αντισημιτικής εκστρατείας εμφανίστηκαν οι αγροτικοί πληθυσμοί, οι οποίοι κινητοποιήθηκαν εναντίον των αστών και των Εβραίων.

Στην Αυστρία, στη Γερμανία και στη Γαλλία (που συγκλονιζόταν από την υπόθεση Ντρέιφους), η δυσαρέσκεια της εργατικής τάξης τροφοδοτήθηκε με την καταγγελία των μεγάλων Εβραίων καπιταλιστών, που κινητοποιούσαν την καπιταλιστική οικονομία και τον πολιτικό φιλελευθερισμό. Το γεγονός ότι οι περισσότεροι Εβραίοι της Ευρώπης (περίπου 10 εκ. ήταν συνολικά ο εβραϊκός πληθυσμός) ήταν φτωχοί, καθόλου δεν επηρέαζε το στερεότυπο.

Οικονομία και κοινωνία (5/6)

Στις καθολικές χώρες, η επίσημη εκκλησία είδε στον αντισημιτισμό μια ευκαιρία υπέρβασης του παραδοσιακού αντικληρικαλισμού των μαζών, μέσα από την πρόταση ενός «κοινού και προαιώνιου εχθρού». Εβραϊσμός, καπιταλισμός και φιλελευθερισμός (όπως και ο προτεσταντισμός και ο ελευθεροτεκτονισμός) ταυτίστηκαν σε έναν εκρηκτικό συνδυασμό υπονόμησης των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Τα τέλη της δεκαετίας του 1890 είδαν την εμφάνιση αντισημιτών βουλευτών σε πολλά ευρωπαϊκά κοινοβούλια. Η κατάρρευση του φιλελευθερισμού και η παλινόρθωση του συντηρητισμού στην κεντρική Ευρώπη και στη Γαλλία επιδείνωσαν περισσότερο την επισφαλή θέση των Εβραίων.

Οικονομία και κοινωνία (6/6)

Ο αντισημιτισμός της κληρικαλιστικής και αριστοκρατικής αντίδρασης, όπως και ο «αριστερός αντισημιτισμός» των εργατικών στρωμάτων, εξέφρασε τους κλυδωνισμούς που είχε προκαλέσει στην Ευρώπη η κυριαρχία του βιομηχανικού καπιταλισμού, όμως άφησε το ίδιο το σύστημα αλώβητο.

Ο Bernard Lazare, αναρχικός Εβραίος, και από τους πρωτεργάτες της εκστρατείας αποκατάστασης της υπόληψης του Dreyfous, παρατηρούσε πως *«ο αντισημιτισμός είναι ένα καπιταλιστικό τέχνασμα, σχεδιασμένο για να διαφυλάξει την ακεραιότητα της τραπεζιτικής, βιομηχανικής και κτηματικής τάξης, με μια μικρή και ευφυώς περιορισμένη επιχείρηση»*. (Γαγανάκης, 199, σ. 275-280, Gildea R., 1996, σ. 345-356)

Μοντέρνος αντισημιτισμός (1/3)

- Το 1879, ο Γερμανός δημοσιογράφος Βίλχελμ Μαρ (Wilhelm Marr, 1819-1904) επινόησε τον όρο *αντισημιτισμός*, προκειμένου να δηλώσει το μίσος κατά των Εβραίων, αλλά στράφηκε και κατά άλλων φιλελεύθερων, αστικών και διεθνών πολιτικών τάσεων του δεκάτου ογδούου και του δεκάτου ενάτου αιώνα που συχνά συνδέονται με τους Εβραίους.
- Οι τάσεις που βρέθηκαν στο στόχαστρο περιλάμβαναν την ισότητα, τη συνταγματική δημοκρατία, το ελεύθερο εμπόριο, το σοσιαλισμό, το χρηματοοικονομικό καπιταλισμό και τον ειρηνισμό.

Μοντέρνος αντισημιτισμός (2/3)

- A) Οι ιδέες του σφυρηλατήθηκαν μέσα σε μια ιδιαίτερη συγκυρία: στον γερμανικό κόσμο των δεκαετιών 1870-1880, όταν αναδύονταν τα πρώτα οργανωμένα αντιεβραϊκά κινήματα με εθνικιστική κατεύθυνση.
- B) Με έναν λίβελλο 50 σελίδων που εκδόθηκε στη Βέρνη το Μάρτιο του 1879, ο Μαρ καταγγέλλει την «εβραϊκή κυριαρχία» στη Γερμανία και εισάγει τον όρο, αναζητώντας στην επιχειρηματολογία κατά των Εβραίων μια επιστημονική απόδειξη για τον αναλλοίωτο χαρακτήρα των συστατικών γνωρισμάτων της «εβραϊκής φυλής», που την καθιστά για πάντα αναφομοιώσιμη.

Μοντέρνος αντισημιτισμός (3/3)

- Τα αντιεβραϊκά κινήματα στη Γερμανία του 1870-1880 κατέχονταν από δύο τύπους αντισημιτισμού.
- Ο ένας, αυτός των αντιεβραίων ιθυνόντων των μαζικών κομμάτων ήταν χριστιανικός.
- Ο άλλος, του Μαρ ή του Ευγένιου Ντίρινγκ (Eugen Dühring, 1833-1921) εγγραφόταν στη νεωτερικότητα ως εποχή της εκκοσμίκευσης (ή της αρχής του κοσμικού κράτους) και επικαλείτο την επιστήμη (βιολογία, γλωσσολογία, ανθρωπολογία, «θεωρία ή δόγμα των φυλών»).

Ο δρόμος προς το γερμανικό εθνικό κράτος (1806-1871) 1/2

Ο Ναπολέων ήταν εκείνος που ένωσε πολλά από τα γερμανικά βασίλεια και πολλές από τις ελεύθερες πόλεις-κρατίδια (κάποτε περισσότερες από 80) και οι οποίες έχασαν την ανεξαρτησία τους. Το Κογκρέσο της Βιέννης συνέχισε την πολιτική της ένωσης με αποτέλεσμα την ίδρυση της Γερμανικής Ομοσπονδίας, η οποία αποτελείται από 38 γερμανικά κράτη με ισχυρότερη δύναμη την Αυστρία.

Ύστερα από την αποτυχημένη επανάσταση εναντίον των Αψβούργων στις 11 Μαρτίου 1848, οι συγκρούσεις μεταξύ της Αυστρίας και μιας νέας γερμανικής δύναμης, της Πρωσίας, συνεχώς και αυξάνονται. Το αποτέλεσμα ήταν ο Γερμανο-αυστριακός πόλεμος του 1866, η νίκη της Πρωσίας κατά της Αυστρίας και η διάλυση της Γερμανικής Ομοσπονδίας.

Ο δρόμος προς το γερμανικό εθνικό κράτος (1806-1871) 2/2

Το Γερμανικό Ράιχ προήλθε από την Βορειογερμανική Ομοσπονδία, στην οποία κυριαρχούσε η Πρωσία ως μεγαλύτερη δύναμη. Η δημιουργία αυτή του πρώτου εθνικού γερμανικού κράτους έγινε δυνατή, αφού η Πρωσία κατάφερε να επιβάλλει τα σχέδια της με τον πόλεμο κατά της Δανίας (1864) και της Αυστρίας (1866), οπότε καθιερώθηκε ως η κυρίαρχη γερμανική δύναμη, και στον Γάλλο-Πρωσικό πόλεμο (1870/71). Τις τρεις νίκες αυτές του πρωσικού στρατού θυμίζει στο Βερολίνο η «Στήλη της Νίκης».

Το 1871 κατά την πολιορκία των Παρισίων, οι Γερμανοί ηγεμόνες ανακήρυξαν στα ανάκτορα των Βερσαλλιών τη Γερμανική Ομοσπονδιακή Αυτοκρατορία (το Γερμανικό Ράιχ) και πρόσφεραν το στέμμα στον Γουλιέλμο Α' της Πρωσίας, ο οποίος ονομάστηκε "Γερμανός Αυτοκράτωρ" (*Deutscher Kaiser*), και όχι "Αυτοκράτωρ της Γερμανίας", λόγω της ομοσπονδιακής δομής της χώρας. Ο Ότο φον Μπίσμαρκ ονομάστηκε καγκελάριος της αυτοκρατορίας (*Reichskanzler*).

Αντιεβραϊκοί μύθοι

Πρόκειται για απωθητικούς μύθους που αφορούν τον ουσιοποιημένο και αποϊστοριοποιημένο εβραϊκό λαό, για αφηγήσεις κατηγορίας που επιτρέπουν να απανθρωπίζονται οι Εβραίοι με διάφορους τρόπους: ζωοποίηση, δαιμονοποίηση, παθολογικοποίηση και εγκληματοποίηση. Οι μεγάλοι αντιεβραϊκοί μύθοι μπορούν να αναχθούν σε έξι:

1. ο τελετουργικός φόνος,
2. η θεοκτονία,
3. η τοκογλυφία και η χρηματιστική κερδοσκοπία
4. η συνομωσία
5. ο ρατσισμός ή η ιδέα μιας φυλετικής ανωτερότητας
6. το «μίσος του ανθρώπινου είδους».

Αυτές οι έξι μεγάλες αφηγήσεις κατηγορίας μπορούν να θεωρηθούν ιδεότυποι της πολλαπλότητας των κατηγοριών που εκφέρονται κατά των Εβραίων μέσα στην ιστορία.

Η μυθική κατηγορία «ο Εβραίος», συμφυές υποκείμενο αυτών των παραλλαγών τους που αλληλοδιασταυρώνονται και συχνά ταυτίζονται αποτελεί το αντικείμενο μέγιστης δαιμονοποίησης.

Η κατηγορία του τελετουργικού φόνου-παραδείγματα (1/4)

Σκιαγραφείται στον αρχαίο κόσμο και διατυπώθηκε και διαδόθηκε ευρύτατα στη χριστιανική Ευρώπη από τα μέσα του 12^{ου} ως τον 15^ο αιώνα. Οι αφηγήσεις τελετουργικού φόνου πέρασαν από τη θέση του μεσαιωνικού θρύλου στη θέση του σύγχρονου μύθου κατά τη διάρκεια του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Στη βάση αυτών των αφηγήσεων φανταστικών φόνων σφυρηλατήθηκε η ρατσιστική αναπαράσταση του Εβραίου ως γεννημένου εγκληματία ή, στη γλώσσα των ναζί, ως «κληρονομικού εγκληματία».

Γαλλία 1889: ο αββάς Ανρί Ντεπόρτ (Henri Desportes), στο βιβλίο του *Το μυστήριο του αίματος στους Εβραίους όλων των εποχών*, περιγράφει με τον ακόλουθο τρόπο έναν συνηθισμένο τελετουργικό φόνο, κατεξοχήν απεικόνιση των «ταλμουδικών αισχροτήτων»:

Ένα φτωχό χριστιανόπουλο παλεύει μέσα στην αγωνία ενός φρικτού θανάτου, περικυκλωμένο από σύνεργα πάθους, εν μέσω του χαχανητού των δημίων. (Ταγκυέφ, 2011, σ. 35-39)

Η κατηγορία του τελετουργικού φόνου-παραδείγματα (2/4)

Το μυθιστόρημά του *Ο Εβραίος γαλλομασόνος*, που εκδόθηκε το 1890, αφηγείται την ιστορία ενός γαλλομασόνου Εβραίου, που κυβερνά ένα ολόκληρο χωριό. Το βιβλίο αυτό κατατάχθηκε στα πιο χαρακτηριστικά αντισημιτικά έργα της εποχής.

Στο βιβλίο του, *Αυτοί που δολοφονήθηκαν από τους Εβραίους: Απρ. 1890: Η ιστορία ενός τελετουργικού φόνου*, βασίζεται σε ένα έγκλημα που έγινε στην Αλγερία, και το οποίο συνέβαλε στο να αναβιώσει η συκοφαντία του αίματος εναντίον των Εβραίων.

Η πρώτη σχετική κατηγορία εμφανίστηκε στη Μέση Ανατολή, στη Δαμασκό, το 1840. Ο αδελφός Tomasso και ο υπηρέτης του βρέθηκαν δολοφονημένοι και ο πρόξενος της Γαλλίας στη Δαμασκό κατηγορήσε τους Εβραίους. Οι ύποπτοι, των οποίων οι ομολογίες, αποσπάστηκαν με βασανιστήρια, απελευθερώθηκαν μετά τη μεσολάβηση του Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου (από το 1831 η Συρία ήταν υπό τη δικαιοδοσία του), στον οποίο απευθύνθηκε εβραϊκή αντιπροσωπεία. Η υπόθεση αυτή έγινε η αφορμή για να αναπτυχθεί και τελικά να υλοποιηθεί η ιδέα δημιουργίας της Alliance Israelite Universelle.

Η κατηγορία του τελετουργικού φόνου-παραδείγματα (3/4)

Το 1840 στη Ρόδο, τότε τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Εβραίοι είχαν κατηγορηθεί για τη δολοφονία ενός χριστιανόπουλου. Οι κατηγορίες υποστηρίχθηκαν από τον τοπικό κυβερνήτη και τους Ευρωπαίους προξένους που βρίσκονταν στη Ρόδο.

Αρκετοί Εβραίοι συνελήφθησαν και βασανίστηκαν. Η Εβραϊκή συνοικία έχει απομονωθεί για δώδεκα ημέρες.

Η έρευνα που διεξήχθη από την κεντρική οθωμανική κυβέρνηση απέδειξε την αθωότητα των Εβραίων. (Το σπογγεμπόριο και η οικονομική του υποστήριξη αποτελούσε μία από τις αιτίες της κρίσης).

Η κατηγορία του τελετουργικού φόνου-παραδείγματα (4/4)

Τέσσερις δεκαετίες αργότερα, τον Απρίλιο του 1891 υπάρχει κατηγορία αίματος στην Κέρκυρα που έφτασε σε κακοποιήσεις και λεηλασίες καταστημάτων και οικιών, αποκλεισμό των εβραϊκών συνοικιών.

Τα γεγονότα εξαπλώθηκαν και στα άλλα νησιά των Ιονίων και χρειάστηκαν στρατιωτικές επεμβάσεις για να σταματήσουν καθώς και διπλωματικές πιέσεις προς την ελληνική κυβέρνηση από Αυστρία, Ιταλία, Αγγλία, Γαλλία.

Επομένως κατά το 19^ο αιώνα ο ελληνικός αντισημιτισμός είχε αρχαϊκά χαρακτηριστικά, με σταθερή κατηγορία κατά των Εβραίων την απαγωγή και τελετουργική θυσία χριστιανοπαίδων, και οι σχετικές φοβίες ήταν διάχυτες σε ευρύ φάσμα κοινωνικών στρωμάτων.

Η θεωρία της συνομοσίας (1/7)

Η υπόθεση Dreyfus υπογράμμισε τις πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις στη γαλλική κοινωνία. Το γεγονός ότι ακολούθησαν και άλλα σκάνδαλα - η υπόθεση Boulanger, η υπόθεση Wilson, και η δωροδοκία κυβερνητικών αξιωματούχων και δημοσιογράφων που συνδέονται με τη χρηματοδότηση της Διώρυγας του Παναμά – έδειχνε ότι η Γαλλική Δημοκρατία ήταν σε κίνδυνο κατάρρευσης.

Στη διαμάχη εμπλέκονταν οι μοναρχικοί και οι δημοκρατικοί, η Καθολική Εκκλησία, ο στρατός, και ισχυρές αντισημιτικές ομάδες.

Την εποχή εκείνη πριν ξεσπάσει αυτό το σκάνδαλο η γαλλική πολιτική της Γ' Δημοκρατίας, αν και αρχικά είχε ξεκινήσει με πολλές αμφιβολίες, είχε πλέον εδραιωθεί και μάλλον ευημερούσε. Τα οικονομικά όμως σκάνδαλα, όπως η υπόθεση του Παναμά όπου είχαν εγκαταλειφθεί οι εργασίες διάνοιξης της διώρυγας είχε ως συνέπεια αφενός οι μέτοχοι της εταιρείας να χάσουν τεράστια ποσά, (περισσότερα από 1 δισεκατομμύριο γαλλικά φράγκα), αφετέρου το Κοινοβούλιο να μη χαίρει καμίας εκτίμησης από τους Γάλλους, εκτός από τους συμμετέχοντες στο καθεστώς. Η δε ηρεμία του εργατικού μετώπου μάλλον αποδείκνυε την απαξίωση παρά την ευημερία.

Η θεωρία της συνομοσίας (2/7)

Στον δε διεθνή χώρο, κατά τη δεκαετία του 1890 και μετά, η Γαλλία είχε αποκαταστήσει την παρουσία της σε αποικιακές επεκτάσεις εξισορροπώντας την συντριπτική ήττα που είχε υποστεί από την Πρωσία το 1870 που όμως δεν είχε εκλείψει νέος κίνδυνος από την ασφυκτική γύρω της συμμαχία της Γερμανίας, Αυστροουγγαρίας και της Ιταλίας. Το γεγονός αυτό σε συνάρτηση με την αποξένωση που είχε από τη Μεγάλη Βρετανία, είχε οδηγήσει τη Γαλλία σε μία μυστική συμμαχία με τον τσάρο της Ρωσίας, που όμως ελάχιστη ασφάλεια μπορούσε να παρέχει.

Η θεωρία της συνομοσίας (3/7)

Συνέπεια όλων των παραπάνω και με δεδομένο ότι η Γαλλία δεν είχε παραιτηθεί των αξιώσεών της επί της Λωρραίνης και της Αλσατίας (εδάφη που είχε χάσει και για τα οποία είχε αναγείρει δύο αλληγορικά αγάλματα), ήταν ο γαλλικός λαός να έχει περιβάλει το στρατό με μια ιδιαίτερη ιερότητα, ενώ το γενικό επιτελείο να το θεωρεί σεβάσμιο ιερατείο της προστασίας της χώρας, πιστεύοντας ότι κάποια στιγμή αναπόφευκτα νέος πόλεμος θα ξεσπάσει.

Έτσι μπορεί να ερμηνευτεί το έντονο ενδιαφέρον των Γάλλων για τον στρατό τους και για καθετί που συνέβαινε σ' αυτόν και ειδικότερα αν άκουγαν για προδοσία ή σύλληψη πράκτορα.

Αυτό ήταν το σκηνικό στο οποίο εκδηλώθηκε το σκάνδαλο Ντρέιφους και που τελικά επέφερε την εξυγίανση της γαλλικής πολιτικής.

Η θεωρία της συνομωσίας (4/7)

Την εποχή εκείνη, ο νεαρός αξιωματικός του πυροβολικού και πλοίαρχος Alfred Dreyfus υπηρετούσε στο Γενικό Επιτελείο. Ήταν ο μοναδικός Εβραίος.

Τόσο οι συνεργάτες του όσο και οι ανώτεροί του αναγνώριζαν την ευφυΐα, την καλλιέργεια, την εργατικότητα και την ιδιαίτερα καλή μνήμη του – αν και δεν ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής λόγω της κάπως υπεροπτικής συμπεριφοράς και της ελαφρά ξενικής προφοράς του.

Παρόλα αυτά, όλα έδειχναν ότι επρόκειτο να έχει μια λαμπρή στρατιωτική καριέρα, ενώ η περιουσία του τού επέτρεπε να ζει με άνεση.

Τότε κατηγορήθηκε για κατασκοπεία υπέρ των Γερμανών, δικάστηκε κεκλεισμένων των θυρών και με ομόφωνη ετυμηγορία καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά, στο Νησί του Διαβόλου

Η θεωρία της συνομωσίας (5/7)

Ο νεαρός αξιωματικός δήλωσε αθώος. Χωρίς καθυστέρηση ο κατηγορούμενος οδηγήθηκε στη στρατιωτική φυλακή Cherche-Midi όπου τηρήθηκε άκρα μυστικότητα για την παρουσία του εκεί. Υποχρεώθηκε να δώσει επανειλημμένα δείγματα γραφής. Κανένα από αυτά δεν έφερε ίδια χαρακτηριστικά με το ενοχοποιητικό έγγραφο από τη γερμανική πρεσβεία.

Οι στρατηγοί εξακολουθούσαν να αμφιβάλλουν για την ενοχή του Dreyfus. Η διερεύνηση για την αλήθεια όμως σύντομα έγινε ακόμα δυσκολότερη, αφού ο Τύπος ανακάλυψε την υπόθεση. Οι εφημερίδες σύντομα έφεραν πηχυαίους τίτλους για τη μυστική σύλληψη στην υπόθεση κατασκοπείας, με πολλές να τονίζουν πρώτα απ' όλα την εβραϊκή καταγωγή του κατηγορούμενου.

Η θεωρία της συνομοσίας (6/7)

Η αντισημιτική τάση που διακρίνεται στην υπόθεση Ντρέιφους, με εθνικιστικά, κληρικαλιστικά και μιλιταριστικά χαρακτηριστικά είχε φορείς όλους εκείνους που πίστευαν στο στρατό, το έθνος και την εκκλησία και για τους οποίους ο Ντρέιφους αντιπροσώπευε όλες εκείνες τις φιλελεύθερες και αποχριστιανοποιητικές δυνάμεις που ασκούνταν πάνω στη χριστιανική μερίδα της Γαλλίας. Όπως έχει σημειωθεί «η αποφασιστικότητα των αντι-πάλων του Ντρέιφους να θυσιάσουν ένα άτομο υπέρ του έθνους, συνδυασμένη [...] με την υπερβολική διόγκωση της εβραϊκής επιρροής, έδωσε μια πρόγευση του εθνικοσοσιαλισμού του Χίτλερ». Ο Ντρέιφους ύστερα από πολλές ταλαιπωρίες απαλλάχτηκε, έστω και σε βάρος των πιο σεβαστών θεσμών της Γαλλίας. (Φλάννερυ, 2006 σ. 187)

Η θεωρία της συνομωσίας (7/7)

Το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο της Γαλλίας ανέτρεψε τελικά την καταδίκη του Dreyfus το 1906. Η υπόθεση προκάλεσε διχασμό στη Γαλλία κατά τα 12 χρόνια που μεσολάβησαν από τη σύλληψη έως την αθώωση του Alfred Dreyfus, με πολλούς πολίτες και λογοτέχνες να λαμβάνουν θέση υπέρ του νεαρού λοχαγού, ζητώντας τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως τον επέβαλε η Γαλλική Επανάσταση.

Το 1898 ο Emile Zola δημοσίευσε την διάσημη ανοιχτή επιστολή του «Κατηγορώ» προς τον Πρόεδρο της Γαλλικής Δημοκρατίας, στο πρωτοσέλιδο της «L'Aurore». Με την επιστολή του, ο κορυφαίος Γάλλος λογοτέχνης κατηγορεί την ηγεσία του Στρατού για παρεμπόδιση της δικαιοσύνης και αντισημιτισμό.

Βιβλιογραφία

- Γαγανάκης Κώστας, *Κοινωνική και οικονομική ιστορία της Ευρώπης*, Πάτρα: ΕΑΠ 1999.
- Ευθυμίου Μαρία, *Εβραίοι και χριστιανοί*, Τροχαλία, Αθήνα 1992.
- Μαργαρίτης Γιώργος, *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες. Στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων στην Ελλάδα, Εβραίοι, Τσάμηδες*, Αθήνα, Βιβλιόραμα 2005.
- Μπενβενίστε Ρίκα, «Σκέψεις για τον ελληνικό αντισημιτισμό», *Σύγχρονα Θέματα*, 91, Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2005.
- Φλάννερυ Έντουαρντ Χ, *Η αγωνία των Εβραίων*, Νησίδες, Θεσσαλονίκη 2006.
- Ταγκυέφ Πιερ-Αντρέ, *Τι είναι αντισημιτισμός;* Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2011.
- Baquiast Paul, *La Troisième République, 1870-1940*, éd. L' Harmattan, Paris, 2002.

Βιβλιογραφία

- Gildea Robert, *Barricades and borders. Europe 1800-1914*, Oxford University Press, Νέα Υόρκη 1987., 1996.
- Hobsbawm Eric John , *Η εποχή των επαναστάσεων, 1789-1848*, Μορφωτικό ίδρυμα Εθνικής τραπεζής, Αθήνα 1997.
- Katz Jakob, *From prejudice to destruction. Anti-semitism, 1700-1933*, Harvard University Press, Κέμπριτζ Μασαχουσέτη 1980.
- McKean Erina *The New Oxford American Dictionary, Second Edition*,, Oxford University Press, Eileen Lavine (2013) Jewish Word: Ghetto Moment Magazine, Available at: <http://www.etymonline.com/index.php?search=ghetto&searchmode=none> . Last access 10/06/2015
- Pierrard Pierre, *Les Chrétiens et l'affaire Dreyfous*, Les Editions de l'atelier, Παρίσι, 1998.
- Volkov Shulamit, *The rise and popular Antimodernism in Germany. The urban master artisans 1873-1896*, Princeton University Press, Νιου Τζέρσεϊ.

Βιβλιογραφία

- http://www.historyguide.gr/?page_id=231
- http://www.jewishvirtuallibrary.org/judaica/ejud_0002_0001_0_00834.html

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μαρία Καβάλα «Η ιστορία του αντισημιτισμού στον 20^ο αιώνα. Το πέρασμα από την εβραϊκή χειραφέτηση στον μοντέρνο αντισημιτισμό.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS366/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

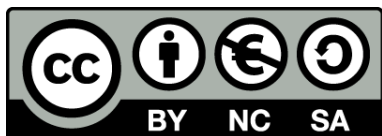
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Μαρία Ραμματά
Θεσσαλονίκη, χειμερινό εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

